

VARIAȘ

Sediul consiliului local: Variaș nr. 619, telefon 0256/387563, fax 0256/387870;

Coordonate:

46°00'26" lat. N;
20°57'37" long. E;

Repere istorice:

-1333-1337 - prima atestare documentară, sub numele de **Worias**;

-sec. al XVII-lea - localitatea apare în documente ca fiind depopulată;

-sec. al XVIII-lea - în Variaș se așază coloniști sârbi și germani;

-1849 - revoluționarii unguri execută 12 locuitori din Variaș, acuzați de „înaltă trădare”;

-1874 - Variaș are drept să organizeze târguri;

-13 august 1908 - s-a născut la Variaș **Nikolaus Engelmann**, actor, scriitor, ziarist (d.5.09. 2005);

-1913 - s-a născut la Sânpetru Mic **Hans Kehrer**, actor și scriitor (d.18.12.2009);

-1924 - sub numele de **Dănciulești**, Variaș avea 4 700 de locuitori;

-13 ianuarie 1927 - se naște la Totina **Hans Bohn**, ziarist;

-15 ianuarie 1935 - s-a născut la Variaș **Sava Ilin**, compozitor și dirijor (d.22.10.1989);

-1936 - Variașul avea 1081 de case, școală primară, școală confesională sârbă, două coruri, fanfară, club sportiv, bancă comercială, bancă populară sârbă, oficiu poștal, gară, societăți culturale și sportive;

-23 august 1938 - se naște la Variaș **Dușan Petrovici**, poet și traducător;

-1939 - se naște la Gelu **Michael (Marinko) Pepa**, compozitor, violonist, profesor;

-1940 - se naște la Gelu poetul **Vlada Barzin**;

-23 aprilie 1940 - se naște la Variaș ziaristul **Kuhn Waldemar**;

-10 august 1943 - se naște la Variaș scriitorul **Ivo Muncan**;

-25 septembrie 1948 - se naște la Variaș compozitorul **Vasile Șirli**;

-16 noiembrie 1963 - se naște la Gelu **Ciobotin Blagoiev**, preot, profesor, poet;

-24 mai 1968 - se naște la

Gelu **Ewinger**

Slobodanca

(d.17.12.1989,

la Timișoara),

Erou Martir;

-1970-1985 - se așază în Variaș populație veniteă din Vechiul Regat;

4 martie 1986 - se naște la Variaș **Srdjan Luchin**, fotbalist la „Politehnica” Timișoara;

-2002 - comuna Variaș avea 6 008 locuitori;

-2006 - este deschisă „Pensiunea Variaș”;

Populația stabilă la 1 ianuarie 2010 - total:

6 106 de persoane, dintre care:

- masculină = 3 027 de persoane

- feminină = 3 079 de persoane

Numărul locuințelor la 1 ianuarie 2010:

2 016.

Sate componente: Variaș, Gelu (1454, Ketafalu) și Sânpetru Mic (1834, Kleinsanktpeter, Totina);

Instituții școlare: Școli cu clasele I-VIII: Variaș și Gelu; Școala primară cu clasele I-IV: Sânpetru Mic; Grădinițe cu program normal: Variaș, Gelu și Sânpetru Mic;

Instituții sanitare: Dispensar medical: Variaș și Gelu; Cabinete medicale: Variaș (trei) și Gelu; Farmacie umană: Variaș (două); Cabinet și farmacie sanitar-veterinară: Variaș;

Instituții culturale: Cămine culturale: Variaș, Gelu și Sânpetru Mic; Bibliotecă: Variaș;

Baze sportive: Variaș și Gelu;

Biserici: Ortodoxe române: Variaș (1992), Gelu (1991), Sânpetru Mic (2000); Ortodoxe sârbe: Variaș (1823), Gelu (1746); Biserici romano-catolice: Variaș, Sânpetru Mic; Biserică baptistă: Variaș (1945); Biserică pentecostală: Gelu (2005);

Ruga: Ruga românească: Variaș și Gelu (Rusalii) și Sânpetru Mic (Sf. Maria Mică); Ruga sârbească: Variaș (22 mai) și Gelu (7 iulie);

Cetățeni de onoare: Ioan Horia Pinteau, Velimir Rancov, Ion Stănică.

PRIMĂRIA ȘI CONSILIUL LOCAL AL COMUNEI VARIAȘ

Horj Vasile	primar	Munteanu Corina, consilier	PSD
Siteavu Angela	viceprimar	Rubei Dorina Olimpia, consilie	PDL
Birău Nicolae, consilier	PSD	Rus Dumitru, consilier	PDL
Bloju Mărioara, consilier	PDL	Stanciu Dan-Marin, consilier	PSD
Ciancă Adrian, consilier	PDL	Suciu Vasile, consilier	PSD
Drehuță Vasile, consilier	PSD	Viniczki Marin Florian, consilier	PDL
Galamba Mihai, consilier	PDL	Zamfir Mihaela Steluța, consilier	PDL

VARIAȘ

SLOBODANCA, EROINA MARTIR

Ewinger Slobodanca, în vârstă de 21 ani (s-a născut la 24 mai 1968, în satul Gelu) muncitoare la Fabrica de Ciorapi, a fost împușcată mortal (în torace) în seara de 17 decembrie 1989, pe când se afla între demonstranții anticomuniști din zona podul Decebal (conform Laboratorului Exterior de Medicină Legală Timișoara, filele 643-647 vol. II, 421 vol. XV). Numele ei apare pe lista marti-

rilor bănățeni ale căror trupuri au fost arse la Crematoriul „Cenușa” din București. Nu au fost descoperiți vinovații. În memoria Slobodancăi strada „Intrarea Lupului” din Timișoara a fost denumită prin decizie a Consiliului Local strada „**Martir Slobodanca Ewinger.**”

VARIAȘ - DÂNCIULEȘTI

că de cărămidă, aparținând lui **Peter Fuchs**. Patru arhitecți stăteau la dispoziția primăriei la începutul celui de-al treilea deceniu al secolului trecut: **Petru Ficker, Alois Martin, Petru Martin și Nicolae Schneider**.

După Unirea Banatului cu România, Variașul s-a numit Dănciulești și era o comună rurală care ținea de plasa Vinga, județul Timiș-Torontal. Statistica vremii arată că în Dănciulești-Variaș funcționa la anul 1925 moara de vânt a morarului **Ioan Fucks** și una cu motor a morarului **Ioan Bratta**. Cei 4 700 de locuitori beneficiau de serviciile a cinci bănci: „Banca Agricultură SA”, „Banca Centrală Șvăbească”, „Banca de Păstrare”, „Banca populară” și „Banca Comercială” din Variaș. Exista o fabri-

DE-ALE LOCULUI

Comunitatea șvăbească din Variaș a construit prima sa școală (Volksschule) în anul 1823. La anul 1908 școala este reconstruită. În anul 1970 este ridicată noua școală 1Satul aparținător, Sânpetru Mic, a fost reînțemeiat în anul 1843 de 36 de familii (majoritatea se ocupau cu cultivarea tutunului) venite din așezarea Sânpetru German, pe locul unei mai vechi așezări, întemeiată în jurul anului 1250 de coloniști slovaci. De la acești primi coloniști vine și numele vechi al satului, Totina (**tóth, slovac, slav în maghiară**) 1La anul 1888 este inaugurată calea ferată Variaș-Periam și gara cu etaj din comună 1Fanfara din Variaș, alcătuită din aproape 40 de instrumentiști, concertează în anii 1895-1896 la Hamburg, în Germania 1**Milan Nikolici**, preot din Gelu, a realizat primul „Dicționar sârboromân”, apărut în anul 1935 la Tipografia lui **Leopold Vider** din Timișoara 1În Totina își are rădăcinile **Hanno Höfer**, șvabul bluesman de la trupa „**Nightlosers**”, bunicul său fiind băștinăș din Sânpetru Mic, cătun pe care nepotul Hanno îl descrie astfel: „**La Sânpetru Mic îmi petreceam toate vacanțele școlare, era pe atunci un sat înfloritor, cu gospodării șvăbești tare dichisite. Nicăieri nu se prepară porcul atât de bine ca acolo. Cârnații bunicului meu, ah, și-acum mor de poftă când mă gândesc!**”

PATRIMONIUL

Biserica ortodoxă sârbească „Sfântul Ioan Botezătorul”, ridicată la anul 1746.

SFINȚITĂ DE EPISCOPUL VON REMETE

Sfințirea bisericii catolice din Variaș s-a făcut la 27 iunie 1821 de către episcopul de Cenad dr. în teologie **Ladislaus Kőszeghy von Remete** (n. 14 martie 1750 în Seghedin – d. 4 ianuarie 1828 la Timișoara). Ziua de 27 iunie a devenit

sărbătoarea religioasă a comunității germane din Variaș, „**Parrekerweih**”. Biserica parohială este împodobită cu vitralii foarte frumoase iar în interior pot fi admirate Statuia Sfintei Treimi precum și cea a Sfântului Gheorghe.

VARIAȘ

POETUL SÂRB

Ivo Muncian s-a născut în 10 august 1943, în Variaș. Absolvent al Facultății de Filologie, secția sârbă-română. Scriitor cu o bogată activitate literară, membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Scriitorilor din Serbia. Din anul 1968 și până în anul 1992 a lucrat în presa scrisă (redactor la săptămânalul timișorean „Naș Rec”, apoi profesor universitar la Timișoara (predând sârba și croata). Debutază literar în anul 1958, cu poemul „Iarna”, iar editorial cu volumul „Ori-

zonturile imaginației” (1966). A publicat peste douăzeci de volume (poezie, versuri pentru copii, proză scurtă, microroman). Din cele 17 volume de versuri, a publicat șapte în limba română. Are opt cărți traduse (printre care o antologie, „**Kosovo, pământ sfânt al sârbilor**”, ca și opera a patru poeți sârbi importanți: Desanka Maksimovic, Stevan Raickovic, Slobodan Rakitic și Milan Nenadic. A obținut Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1981), Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara (1984) Premiul literar sârbesc, Timișoara (1994), Premiul pentru poezie la Festivalul „Toamna poetică din Smederevo” (1996).

PĂRINTELE
CIOBOTIN
BLAGOIEV

S-a născut în 16 noiembrie 1963, în satul Gelu. Este licențiat al Facultății de Teologie din Belgrad (1986), fiind preot la parohia ortodoxă sârbă din satul natal. A debutat cu poezii în „Ziarul bănățean”, iar editorial cu volumul de versuri „**Paharul adevărului**”. În 1994, îi apare minialbumul de poezie haiku intitulat „**Leagănul gol**”, editat de Uniunea Scriitorilor din România. Scrie poezie și

eseuri duhovnicești în limbile sârbă și română. A publicat șase volume, unul dintre acestea în limba română: „**Litanii**” (2001). Ca traducător, împreună cu Dușan Baiski, a tradus „**Cartea iubirii**” (1996) a poetului sârb Dragan Dragojlovic și pe Mihai Eminescu, *Chestiunea Estică* (2000, împreună cu Miljurko Vukadinovic). Este coautor al monografiei „**Biserica Ortodoxă Sârbă - Gelu**”, apărută în 1996. Predă religia și desenul la școala din satul Gelu.

PENSIUNEA VARIAȘ

În anul 2006 în baza unui proiect Sapard în valoare de 200 000 de euro, obținut de **dr. ing. Adam Crăciunescu** și **ing. Vasile Medeșan**, județul Timiș s-a îmbogățit la Variaș cu o pensiune modernă. Pensiunea Variaș pune la dispoziția vizitatorilor un teren de tenis (potrivit atât pentru jocul de agrement, cât și pentru a satisface pretențiile unor profesioniști ai jocului), piscină, hipodrom, spațiu de joacă pentru copii, restaurant, cazare la nivel înalt, internet etc.

Toate aceste dotări sunt menite să contribuie la dezvoltarea turistică a zonei numite Parcul Natural Lunca Mureșului, situat în vestul României, în județele Arad și Timiș, care se întinde de la Arad până la granița maghiară, de-a lungul râului Mureș, pe o suprafață de 17 455 de hectare. Conducerea Parcului Natural Lunca

Mureșului din Arad a înființat în anul 2009 o fermă de furnici, pe care a introdus-o în circuitul turistic, pentru atragerea cât mai multor vizitatori în aria protejată. De câțiva ani, au fost observate în rezervație câteva familii de castori (aduși din Germania), specie ocrotită prin lege și considerată ca dispărută din România încă din anul 1826!

VARIAȘ

PĂRĂDAISA ȘI PIPARCA

Dacă locuitorii comunei Gottlob au devenit renumiți în tot Banatul pentru pepenii cultivați, încât primăria dorea să pună lubenița pe stema comunei, în vreme ce gospodarii din Belinț sunt vestiți pentru producția de cartofi și varză, cei din Gelu sunt cunoscuți pentru numeroasele solarii în care cultivă legume proaspete, ceapă, roșii și ardei pentru nevoile piețelor din Timișoara. Cultivarea legumelor pentru export a făcut, de altfel, fala satului în urmă cu douăzeci-treizeci de ani. Sătenii spun că primul paore din Gelu care a cultivat legume în solarii după al doilea război mondial a luat răsaduri de ardei (paprica) și roșii (părădaisă) de la bulgarii din comuna Vinga.

DE-ALE LOCULUI

Primele prezențe ale maghiarilor la Variaș sunt semnalate în anii '20 ai secolului XX. Erau tineri unguri veniți în Banat din Ardeal, goniți de sărăcia de acasă și nevoiți să se tocmească în diferite meserii sau la munca câmpului. Cei mai mulți maghiari au ajuns în comună în anul 1946, „anul foamei”, când acasă, în Ardeal, la Ineu, Zalău, Pâncota ori Tușnad, a fost un frig cumplit, că abia au reușit oamenii să supraviețuiască iernii când chiar și coji de cartofi. Prima familie de ucraineni, **Babici**, s-a stabilit în satul Gelu la anul 1932, urmată, la anul 1935, de familia Pelep, apoi la anul 1937 de familiile Deaconu, Hicica și Prodan. Erau, cu toții, ur-

mașii celor plecați din Ucraina Subcarpatică la sfârșitul secolului al IX-lea și stabiliți inițial în localitățile Zorile (Caraș-Severin), Cireșu, Pădureni (Morgenstern), Pereu (Timiș). La Gelu au fost bine primiți de comunitatea sârbă, urmând școala în limba sârbă și frecventând biserica ortodoxă sârbă. La anul 1947, 30 de familii de megleno-români (refugiate în România după ce Cadrilaterul a intrat prin dictat în componența Bulgariei în anul 1940) au ajuns în Variaș. Megleniții au venit în Banat datorită secetei și foamei din anii de după război, în urma promisiunii guvernului de atunci că soldații care au participat la lupte vor fi împroprietăriți în orice parte a țării cu 5 hectare de pământ din terenul celor expropriați, ceea ce s-a și întâmplat.

Monumentul închinat celor 16 eroi din Sânpetru Mic (Totina), căzuți în primul război mondial (1914-1918)

HANS BOHN

S-a născut la 13 ianuarie 1927 la Sânpetru Mic (Totina). Școala primară o face în sat, apoi face patru clase la Liceul de Stat din Timișoara. Absolvă Seminarul romano-catolic. Între anii 1945-1950 este deportat împreună cu tatăl său în Siberia. Întors în România, lucrează în timpul armatei (1.05.1951-20.01.1954) în subteran, în Valea Jiului, în mina Uricani.

În anul 1955 este profesor suplinitor la Timișoara. Îi apar poezii și povestiri despre traiul minerilor din Vale. Sprijinit de Comitetul Antifascist German, se transferă ca redactor (era în 1956) la Radio Timișoara, la Secția germană. Lucrează aici ca redactor până în anul 1985, când emisiunea este oprită. A realizat în acest timp emisiuni de largă audiență, cum au fost „**Sie wünsch-wir spielen**”, „**Lytic Studio**”, „**Unda veselă**”, „**Unsere Hörspiele**” etc. Introduce la Radio Timișoara genul scenariului, difuzând o serie de piese de teatru radiofonic. După 22 decembrie 1989 sprijină Radiodifuziunea Austriacă (ORF) să filmeze și să transmită evenimentele de atunci din Timișoara. Emigrează în Germania, unde va lucra ca redactor la „**Karlsbader Landshut**”. Publică după emigrare mai multe volume de poezie și proză, de reținut însă fiind volumele „**Oameni și evenimente din Banat**” și „**Monografia instituțiilor educaționale convenționale din Banat**”.

UNCHIUL
LUI TARZAN

Peter Weissmüller, tatăl celebrului „Tarzan”, s-a născut și a copilărit în Variaș. Monumentul funerar (foto) aparține unchiului

marele campion și actor de film născut în satul Freidorf, **Johnny Weissmüller**.

VARIAȘ

VASILE ȘIRLI - COMPOZITORUL

La 25 septembrie 1948, la Variaș se naște **Vasile Șirli** într-o familie de megleno-români provenită din Cadrilater. Școala primară o face în satul natal. A urmat studii muzicale la Liceul de Muzică și Arte Plastice din Timișoara (clasa de pian, cu Beatrice Iritz, între anii 1959-1967). Termină Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București în 1972, după care, grație talentului și seriozității sale, este angajat redactor la Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor (1972-1980). Director artistic al Casei de discuri „Electre-cord” din 1980, asta după ce cu un an înainte (1979) devenise membru permanent al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (1979). A devenit membru definitiv al Societății autorilor, compozitorilor și editorilor muzicali (S.A.C.E.M.) și al Societății autorilor și compozitorilor dramatici (S.A.C.D.). Laureat a numeroase concursuri și festivaluri naționale și internaționale de muzică ușoară (Mamaia, Tokyo, Dresda, Bratislava, Soci, Montreux), distins cu Premiul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor pentru Suita de cântece „Astfel” (1979), în 1982 câștigă premiul ACIN pentru muzica filmului „Un echipaj pentru Singapore”, în regia lui Nicu Stan, în 1980 este membru al Biroului de muzică ușoară, susține emisiuni radiofonice și produce albume discografice.

În anul 1986, Șirli obține un contract în Franța, unde decide să se stabilească, pentru a-și ajuta un nepot de frate să se opereze la Paris. Pentru a putea supraviețui, Vasile Șirli lucrează în diferite locuri, aceasta până

în anul 1990, când obține postul de director al departamentului muzical al parcului Disneyland Resort Paris, pentru care va realiza diverse spectacole muzicale. După Revoluție, Vasile Șirli a revenit în țară în repetate rânduri. Compune muzica unor spectacole de clasă, are colaborări cu regizorul de teatru Silviu Purcărete, lucrează la impresionantul spectacol „Faust”, de Goethe, în cadrul programului „Sibiu – Capitală Culturală Europeană 2007”. La Gala premiilor UNITER-2007, Vasile Șirli a fost recompensat cu Premiul special pentru muzică de teatru.

Vasile Șirli a compus muzică de film („Un echipaj pentru Singapore” (1982), regia: Nicu Stan (Premiul A.C.I.N. pentru muzică); „Glissando” (1982), regia: Mircea Daneliuc ; „O lumină la etajul X” (1984), regia: Malvina Urșianu; „Ziua Z” (1984), regia: Sergiu Nicolaescu etc, muzică de teatru, muzică instrumentală și didactică (de exemplu, „Chanson et Danse dans le style populaire roumain, pour violon et piano” (1992), Editions Gerard Billaudot, Paris), zeci de melodii de muzică ușoară, mult apreciate la vremea lor.

Adriana Șirli, soția compozitorului, este doctor în muzicologie, iar fiica celor doi, Ruxandra, este violonistă. Deși trăiește cu familia la Paris, ori de câte ori s-a aflat în România, Vasile Șirli nu a uitat să viziteze satul natal, Variaș, pentru a-și revedea fratele.

LOCURI PENTRU LECTURĂ

Sătenii din Variaș, vorbim de cei vorbitori de limba sârbă, erau pasionați de lectură încă de la începutul secolului al XX-lea. O dovedește înființarea la anul 1904 a unui club al cititorilor, numit „**Srbska citaonica**”, fondat de **Alexandar Gruici** și **Iovan Jupunski**. Clubul și-a avut sediul în birtul lui **Dimitrie Peici**, avea un fond de carte de 500 de volume, membrii săi erau abonați la ziare și reviste, și a ființat până în anul 1946, avându-l ca președinte la început pe **Mișa Luchin**, urmat de **Dușan Luchin**.

În 1925 se înființează un al doilea club al cititorilor, cu 34 de membri și cu sediul în casa lui **Sreda Radici**, urmat în anul 1928 de un al treilea club, „**Srbska casina**” (cu un fond de 500 de cărți). Al patrulea club al cititorilor a fost fondat în 21 mai 1936, la inițiativa meșteșugarilor sârbi din Variaș. Funcționează până la începutul celui de-al doilea război mondial, dar este redeschis în 6 ianuarie 1946 de **Bora Ostoin**. Azi, la Variaș există două biblioteci: cea comunală și cea școlară, cea comunală având un fond de carte de aproape 12 000 de volume.

Tinere sârboaise în costum popular (2011)

